

Mórucz Lajosné a védőnők felelősségéről, a legendás mobilról és a Gólyahír híréről

Ezer élet

Előfordult már Mórucz Lajosnéval hogy buszon menekített olyan hölgyet a két gyermekével, akit korábban az élettárs panelházi ablakon akart kihajítani, máskor egy örökbe adó anyával járta egy falu kocsmáit, hogy a régen látott férjre rábukkanjanak, és az lemondhasson a „gyermekéről”. Harminc évig dolgozott védőnőként, és a Gólyahír Egyesület elnökeként munkatársaival 690 gyermek örökbeadásában segédkezett.

■ VARGA ATTILA

A gyermekvédelem helyzetét nézve ön még a boldog békeidőkben kezdte a szakmát, a hivatást?

– Azt hiszem igen. 1971-ben végeztem a védőnőképzőt, ez érettségi után két év szakmai képzést jelentett. Először Öskün kezdtem védőnőként, majd a gyermekeim születését követően 1977-ben költöztünk Százhalombattára, mert a férjem itt kapott állást és lakást. Mivel védőnői állás nem volt a városban, négy évig egy bölcsődében dolgoztam gondozónőként. Később a törvények értelmében főiskolára, kiegészítő képzésre kellett járnom, hogy újra védőnőként dolgozhassak, s erre az időre Budapesten kaptam védőnői állást. Két óra volt az odaútasítás, két óra a hazaut, reggel hattól este hatig voltam távol a gyermekeimtől, így ők gyakorlatilag önállóan jártak óvodába és iskolába.

– Öskün mekkora körzete volt?

– Az egész falu; biciklivel jártam a gyermekes házakhoz. Az az igazi védőnői munka, amikor egyedül van a szakember a faluban egy hetvenes évek doktor bácsival, aki már nem igazán értett az újszülöttek gondozásához, ezért teljesen megbízott bennem. Nagyon jó kezdés volt.

– Már akkor is voltak ügyek?

– Igen, de jól végződtek. Például élt ott egy fiatal lány, akiről én úgy gondoltam, hogy várandós, de ő határozottan tiltakozott. Na, jó, akkor menjen el nőgyógyászhoz, és hozzon egy leletet, hogy nem terhes! Többször kellett kérélni, végül elment, és kiderült, hogy a hetedik hónapban van. A baba megszületett, s amíg az apa katona volt, szépen egyedül nevelte.

– Már akkor is volt észlelőrendszer, ha elfajul egy történet, tudott volna hová fordulni?

– A gyámügyi rendszer már működött, de akkor még nagyobb tisztelet volt a védőnőnek is. Mi több, hatásköre is, és olyan nem fordulhatott elő, hogy egy védőnőt nem engedtek be a kisgyermekes házba, és megakadályozták abban, hogy a gyermeket levetkőztesse. Így ugyanis több benyomást szerezhet a tápláltságáról, illetve arról, hogy vannak-e a testén külsérelmi nyomok.

– Ezek a jogok hogyan csorbultak, és miért?

– Kitalálták például, hogy legyenek szociális munkások, akik végül is a klasszikus védőnői munkából vettek el feladatokat. És ma már van családsegítő és gyermekjóléti szolgálat is. Az egyén már nem tudja, kinek mi a joga és a feladata. És sokan úgy gondolják, hogy a védőnő feladatát már a családsegítők látják el. Ha a védőnő észrevétel tesz, azt mondják, ők ezt a családsegítővel megbeszélték. Régen a terhességtől a gyermek tizenhét éves koráig a védőnőhöz futott be az egyén fejlődésével, körülményeivel kapcsolatos minden információ – az is, ha éhezett vagy bántották. A védőnők feladata volt a kismamák látogatása, az újszülöttek ellátásában segíteni, nagyobb gyermekeknek tanácsot adni. És a védőnőknek az óvónőkkel, pedagógusokkal is szorosabb volt a kapcsolatuk. Mára az óvodákba már nem mehetnek be a védőnők, az éves vizsgálatra a szülő viszi el a gyermeket, ha elviszi. A sok gazda között elvész a gyermek. És több a szülői jog, mint a kötelezettség. De egy példa a mi praxisunkból: az örökbe fogadó családok esetében például a gyámhivatali ügyintéző mondja meg, hogy kihelyezhető-e a gyermek (megfelelően felkészültek-e, van-e kiságy, babaruha stb.) a családhoz, és nem a védőnő, aki rendszeresen látja majd a gyermeket és a környezetét. És hamar észrevénné, hogy csak a látogatás idejére szerették be a kisgyermek ellátásához szükséges eszközöket. Mi ezt többször szóvá tettük, ám azt mondták, inkább a területi gyermekvédelmi szakszolgálat vagy a gyámhivatal nézze meg, van-e kiságy és babaruha a lakásban, pedig szerintem ez a védőnő feladata lenne.

– Kétezer-tizenötben lesz százéves az egész országot lefedő magyar védőnői rendszer. Most felülvizsgálják, hogy jól működik-e. Min kellene változtatni?

– A védőnők bérezését mindenképpen meg kell oldani, és központosítani, államosítani kellene a

„Előfordult, hogy a többi gyermek érdekében adják örökbe az újszülöttet”

rendszer. Mert bizony előfordul, hogy a mostani, szűkös pénzügyi keret hiába utalja el az Országos Egészségbiztosító Pénztár, az önkormányzat a pénz egy részét másra fordítja. Egységesebb lenne a védőnői szolgálat, ha nemcsak a vezető védőnő, hanem maga a védőnői rendszer is az ÁNTSZ-hez tartozna.

– Harminc év munkaviszony után, ötvenévesen, betegség miatt nyugdíjazták. Hogyan jött a Gólyahír Egyesület gondolata?

– Egy kolléganóm egy másik szervezetnél karitatív munkát végzett, ám pont akkor járt egyetemre, és azt mondta, hogy a tanulás miatt a segélyszervezet telefonját nem tudja annyira aktívan kezelni, mint szeretné, segítsék neki. Így került hozzám átmenetileg a telefonja. Mivel őt hamarosan megválasztották a szervezet elnökévé, rajtam maradt a Pest megyei telefon. 2000 márciusában harmincketten – védőnők, szociális munkások és örökbe fogadó szülők – megalakítottuk a Gólyahír Egyesületet.

– Mindent a nulláról kezdték. Hogyan lehetett ezt a szolgálatot bevenni a köztudatba?

– Őt mobiltelefonnal kezdtünk, a százhalombattai önkormányzattól kaptunk kölcsön őket. Volt zöld-

számunk is. Egy újszülöttgyilkosság körülményeit feltáró rádióműsorban a hozzászólók között egy anyukánk is betelefonált, és azt mondta: „bezzeg ez megelőzhető lett volna, hiszen van egy szervezet, amely segíthetett volna”. Ezt követően rendszeresen bemondták az éjszakai műsorban a telefonszámunkat. Szinte minden alkalommal felkeresett bennünket egy várandós hölgy. A körülményeiből sejteni lehetett, hogy akár újszülöttgyilkossággal is végződhetett volna a története. Titkolt terhességgel, az utolsó percben került hozzánk. A védőnői újságban rendszeresen beszámoltunk az egyesület tevékenységéről, és a védőnői szakma is befogadott minket.

– Legendássá vált, hogy a telefonja mindig be van kapcsolva...

– Éjjel-nappal hívhatnak bennünket. Sokszor az éjjeli lámpa fényénél megnézem a térképet, és a megyei munkatársunk segít a nehéz helyzetbe került anyukának. Persze előfordult az is, hogy a lányomat vittem volna terhessége utolsó szakaszában orvoshoz, de nem tudom menni, mert telefont kaptam. A lányom azt mondta: „Anyu, megértem, mert ez sürgős és fontos, mi majd holnap megyünk.” Bizony volt

olyan eset, hogy az örökbe adó kezét fogva Ajka kocsmáit kellett végigjárnom, hogy megtaláljuk a férjét, aki egyébként tizenöt éve nem látta a feleségét. Nyilván nem ő volt az apa, de mivel nem váltak el, neki kellett lemondania a gyerekekről, hogy örökbe adható váljon. Először a lakhelyén kerestük, majd a közeli kocsmákban, aztán az újabb lakhelye körüli italkimérésekben. Egy árokás vállalkozásnál bukkanunk rá. Lekortorta az agyagot a csizmájáról, beült az autóba, és bejött velünk a gyámhivatalba aláírni a papírokat. Ott már szorongva várt minket az örökbe fogadó család. Az elsődleges célunk nem az örökbeadás, hanem az, hogy a gyermeket megtartsák és felneveljék, illetve az, hogy megbízható családban nőjön fel. Márciusban lesz tizennégy éves az egyesületünk, 320 alkalommal végül az anya vagy a nagyszülők nevelték fel a gyermeket, 690 alkalommal adták örökbe. Leginkább a környezet és sokszor a család elől is titkolt terhességgel keresnek fel bennünket. Előfordult, hogy a többi gyermek érdekében adják örökbe az újszülöttet, a középiskolás diákok pedig adott esetben még nem képesek egy gyermeket felnevelésére. Sokféle tragédiával találkozom: munkanélküliséggel, anyagi ellehetetlenüléssel, hajléktalansággal. Ugyanakkor a Rózsadombról is adtak már csecsemőt örökbe, máskor egy többdiplomás hölgy mondott le a gyermekéről, mondván, az Európai Parlamentbe készül.

– Hazaviszi a problémákat?

– Nem. Még aktív iskola-védőnői korszakomban családóvó nyári egyetemre jártam hét éven át. A nevelési tanácsadóban ingyen dolgoztam egész évben azért, hogy egy héten át magas színvonalú előadásokkal, személyiségfejlesztő tréningekkel tarkított kurzusra befizessenek. El tudtam sajátítani azt a technikát, hogy ne cipeljem mások gondját. Rövid ideig családsegítő szolgálatnál dolgoztam, s bizony előfordult az is, hogy egy anyát a két gyermekével buszra szállva menekíttem ki a városból, mert korábban az élettárs a negyedikről akarta kihajítani őket. Egy családotthonban kötöttünk ki. De nem viszem haza a problémáikat, és nem halok bele minden esetben. Ezek az anyák nagyon szeretik a gyermekeiket, és azért adják örökbe őket, mert jobb sorsot szeretnének biztosítani nekik.

– Önnek nyilvánvalóan sokkal borzasztóbb hallani a mélyhűtőbe rakott, árnyékszékbe dobott csecsemőről szóló híreket, mint másoknak.

– Ha tudta volna a mi címünket vagy telefonszámunkat, akkor azt a gyereket valakik boldogan nevelnék. Már kértük, de lehet, hogy nem jó helyen, hogy minden rendőrségi hír végén, amelyben újszülöttgyilkosságról számolnak be, tegyék hozzá, hogy ez nem történhetett volna meg, ha a hét örökbeadással foglalkozó civil szervezet valamelyikéhez fordult volna. És megmaradt volna a titka is! Mert azért nem fordulnak a helyileg illetékes, tehát faluban vagy környéken található családsegítő és gyermekjóléti szolgálatokhoz, mert másnapra már mindenki tudná, hogy nem kívánt terhesek. Sokszor előfordul, hogy annyi pénz sincsen a kismamának, hogy eljőjön az otthonukba. Ilyenkor a megyei munkatárs megkeresi, és buszra, vonatra ülteti.

– Amikor egy otthon nevelt gyermeknek hányatott a sorsa – mint például a Szigetszentmiklóson feltárt esetben, amikor verték, éhezették, szexuálisan moleztálták a kicsiket –, akkor hol vannak a hatóságok?

– A szolgálatok kicsit túlzásba esnek azzal a kijelentéssel, hogy minden gyermeknek a saját családjában van a legjobb helye. Ezzel messzemenőleg nem értek egyet. Ezeket a gyermekeket, ha kiskorukban kiemelték volna, most egy másik családban boldogan élnének, és tudnák, mi az a szeretet.

– Am sokszor a környezet is azt mondja: miért pont én tegyek feljelentést...

– Ez épp olyan felesleges félelem, mint a gyermeküket örökbe adó anyák elítélésük miatti félelme. Mert nem lenne annyi csecsemőgyilkosság, ha az anyáknak nem kellene félelemből titkolniuk a terhességüket. És azért sem kellene félniük, hogy ráadásul az örökbeadás miatt is elítélik őket. Meg kellene érteni őket. Ém életet adónak hívjuk a szülőanyát, aki tisztelet érdemel, és édesanyának azt, aki felneveli a csoppséget.